

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.161
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
докторові педагогічних наук, професорові
Стинській Вікторії Володимирівні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри початкової
освіти та освітніх інновацій

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Сливки Лариси Володимирівни

на дисертаційну роботу **Кривцун Неоніли Зеновіївни «Персоналії зарубіжних культурно-освітніх діячів в історіографії української педагогічної науки (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.)»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми виконаної роботи. Розвиток української педагогічної науки як складника європейського культурно-освітнього простору супроводжується активізацією процесу нагромадження історико-педагогічних знань і осмислення досвіду новаторських за своєю сутністю освітньо-педагогічних процесів історичного минулого. У цьому контексті з кінця ХХ – початку ХХІ ст. спостерігається так званий «біографічний бум» – він зумовив зокрема посилення суспільного запиту на історико-біографічну інформацію про вітчизняних і зарубіжних діячів, які свого часу зробили вагомий внесок у розвиток педагогічної думки загалом і національних систем освіти зокрема.

Викладене переконує в актуальності, своєчасності та доцільності для наукового пошуку дисертаційної розвідки Н. З. Кривцун «Персоналії зарубіжних культурно-освітніх діячів в історіографії української педагогічної науки (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.)». Зазначмо, що представлене

дослідження є одним із небагатьох в Україні, яке репрезентує теоретичний, практичний, науковий та історико-педагогічний вимір порушеної у дисертації проблеми на глобальному, національному й державному рівнях.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Отримані автором результати органічно узгоджуються з науково-дослідницькою темою кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика «Історико-педагогічні проблеми навчання і виховання у системі безперервної освіти» (державний реєстраційний номер 0108U009122), у межах якої виконувалась дисертаційна «Персоналії зарубіжних культурно-освітніх діячів в історіографії української педагогічної науки (90-ті рр. XX – початок XXI ст.)».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтування обраної теми дисертації є методологічно, теоретично й технологічно переконливим, а сукупність завдань для її розв'язання сприяє розкриттю проблеми та досягненню мети дослідження, у формулюванні якої, своєю чергою, містяться очікувані результати. В процесі наукового пошуку здобувачка успішно розв'язала низку коректно сформульованих завдань, які у вимірі порушеної в дисертації проблеми досі не були предметом окремого цілісного дослідження в українській історико-педагогічній науці й потребували розв'язання.

Структура роботи переконливо віддзеркалює логіку дослідницького задуму і відтворює результати наукового пошуку. Чіткість і коректність визначення наукового апарату дозволяють системно уявити стратегію вивчення обраної наукової проблеми, її теоретичні засади і прикладні аспекти.

Вірогідність результатів наукового пошуку забезпечено аналізом чисельних науково-педагогічних джерел. Достовірність отриманих результатів дослідження підкріплюється використанням авторкою сучасних методів дослідження та обґрунтованістю головних положень дисертаційної роботи.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Ретельний аналіз наукового доробку Неоніли Зеновіївни Кривцун дає підстави стверджувати, що у процесі дослідження дисертанткою виконано

значний обсяг роботи зі збору емпіричної інформації та її обробки. Серед найбільш істотних наукових результатів, що містяться в дисертації, відзначимо такі.

1. Дисертаційна робота написана на широкій джерельній базі. Про це зазначає й авторка, коли пише, що на першому пошуково-евристичному етапі дослідницької роботи було нагромаджено понад 1100 наукових джерел. З цього масиву наукових студій здобувачка вибрала найбільш репрезентативні (усього 563 публікації, представлені у списку джерел), які відображають типові, усталені та оригінальні погляди й інтерпретації життєдіяльності зарубіжних культурно-просвітніх діячів минулого. На основі всебічного осмислення множинності наукових наративів дослідниця випрацювала власну концептуальну рецепцію доробку української науки про педагогічні персоналії зарубіжжя.

2. Вивчення напрацювань Н. З. Кривцун (дисертації, анотацій, опублікованих праць) засвідчує про наявність авторського підходу до висвітлення обраної наукової проблеми.

3. Однією з «сильних сторін» дисертаційної роботи є опис авторкою рецензованої розвідки методологічних аспектів наукового пошуку і стрижневих положень та вимог, увиразнення особливостей кожного з цих елементів у контексті теми своєї дисертації.

4. Особливо відзначаємо фахово здійснений Неонілою Зеновіївною кваліфікований дефінітивний аналіз базового поняття наукової роботи – «зарубіжна педагогічна персоналія» – і низки важливих для дослідження понять («біографічний напрям педагогічної компаративістики», «педагогічна біографістика», «педагогічна історіографія», «педагогічна компаративістика персоніфікованого напрямку», «порівняльна педагогіка», «хронотоп»). Принагідно зауважмо, що здобувачка доцільно і уміло послуговується іншими словосполученнями («історія педагогів», «наукова біографія», «інтелектуальна біографія», «персоніфікований наратив», «персоніфікований компонент», «порівняльні педагоги» та ін.), використання у тексті роботи яких, з одного боку, сприяє створенню підґрунтя для конструктивного увиразнення і

співвіднесення понять основних, з другого боку, засвідчує про глибоку обізнаність авторки дисертації з проблемою, яку вона досліджувала, знання відповідної термінології і володіння філігранною витонченістю щодо словесної репрезентації результатів наукового пошуку.

5. Доцільним видається обраний здобувачкою проблемно-хронологічний ракурс здійсненого нею аналізу присвячених персоналіям наукових студій. Відзначимо системну класифікацію, здійснену авторкою роботи під час дослідження персоніфікованих студій про діячів педагогіки: у цій класифікації Неоніла Зеновіївна здійснили, на нашу думку, вельми доцільний розподіл наукових студій українських авторів у такі тематичні блоки: «педагогічні персоналії та аналіз їх життєпису»; «один з компонентів життєдіяльності персоналій (педагогічні ідеї теорії або життєписи загалом чи їх окремі складники)»; «біографії діячів (життєпис, наукова творчість) у контексті дослідження розвитку різних педагогічних течій, наукових шкіл, галузей знань з теорії і практики навчання та виховання тощо»; «науковий і професійно-педагогічний досвід зарубіжних діячів у контексті розвитку педагогічної науки та реформування і вдосконалення системи освіти і освітнього процесу в Україні».

6. Рецензована робота вирізняється ґрунтовним простеженням динаміки у розширенні персоніфікації процесу розвитку зарубіжної педагогічної думки за різних часових відтинків (Стародавній світ, Античність, Середньовіччя, Відродження, Новий час, доба Просвітництва тощо).

7. Беззаперечного схвалення заслуговує прогностичний вимір дисертації Неоніли Зеновіївни: увесь зміст цієї комплексної студії доводить доцільність інтеріоризації доробку зарубіжних персоналій в український освітньо-педагогічний простір. Зміст роботи засвідчує про прямий і безпосередній вихід результатів роботи на визначення шляхів і можливостей реалізації здобутих результатів для подальшого розвитку педагогічної науки, зокрема біографістики і компаративістики, та вдосконалення освітнього процесу в Україні з акцентом на професійну підготовку здобувачів вищої освіти.

Прикметно, що за результатами дисертаційного дослідження було підготовлено та апробовано у ЗВО України елективний курс «Персоналії зарубіжжя в українській педагогічній історіографії» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти. Тематика і структура цього курсу представлена у підрозділі 3.4 дисертації.

8. Відзначаємо вміння авторки дисертації підходити до аналізу історико-педагогічних явищ і фактів об'єктивно, критично, водночас – неупереджено.

9. Дисертацію виконано на високому науковому рівні, вона написала відповідно до норм сучасної української літературної мови. Вміле поєднання авторського аналізу досліджуваної проблеми із думками і висловлюваннями з праць науковців і практиків, логічний, послідовний, аргументований спосіб викладу матеріалу роблять текст інформативним, проблемним, цікавим і легко читабельним.

10. Варто наголосити про дотримання авторкою роботи академічної доброчесності: результати перевірки дисертаційної роботи на запозичення засвідчили високий рівень оригінальності тексту розвідки – 97%. Це дає можливість стверджувати, що дисертаційне дослідження Неоніли Зеновіївни є оригінальним, що характеризується високим рівнем наукової новизни.

З усього робимо висновок про досягнення Неонілою Зеновіївною поставленої мети і розв'язання завдань дослідження. Представлена до захисту дисертація є актуальною, вона репрезентує малодосліджений вагомий пласт інформації, який посяде належне йому місце в арсеналі цікавого унікального педагогічного феномена вітчизняної науки під назвою «персоналістичний вимір історіографії української педагогічної науки». Крім іншого, рецензована дисертація прогнозує можливість творчого використання результатів наукового пошуку у теорію і практику української освіти в умовах її модернізації.

Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації. Загалом схвалюючи стратегію і тактику наукового пошуку авторки рецензованої дисертації, результати її дослідження, запропоновані висновки, у вимірі наукової дискусії вважаємо за потрібне висловити деякі побажання, а саме:

1. Доцільно було б більш узагальнено і лаконічно подати висновки до дисертаційної роботи, окремі положення яких містять зайву описову інформацію й інколи частково дублюють текст розділів дисертації.

2. На нашу думку, доречним видається більш виразний акцент у висновках до дисертаційної роботи на сильних і слабких сторонах студій вітчизняних науковців за виокремлених періодів.

Загальний висновок. Дисертаційна робота є оригінальною, завершеною науковою працею, багата на нові знахідки з історії педагогіки, педагогічної біографістики і компаративістики, інших галузей знань, характеризується практичним значенням, відображає належну фахову підготовку здобувачки, її сформованість як сумлінного і креативного науковця, здатного до логічного неординарного мислення.

Отже, за актуальністю, науковою обґрунтованістю, теоретичним і практичним значенням, а також – якістю оформлення, рецензоване дисертаційне дослідження «Персоналії зарубіжних культурно-освітніх діячів в історіографії української педагогічної науки (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.)» відповідає вимогам, що визначені наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установ про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами), а її авторка Кривцун Неоніла Зеновіївна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент :
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри початкової освіти
та освітніх інновацій
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Лариса СЛИВКА